

Bibliografie

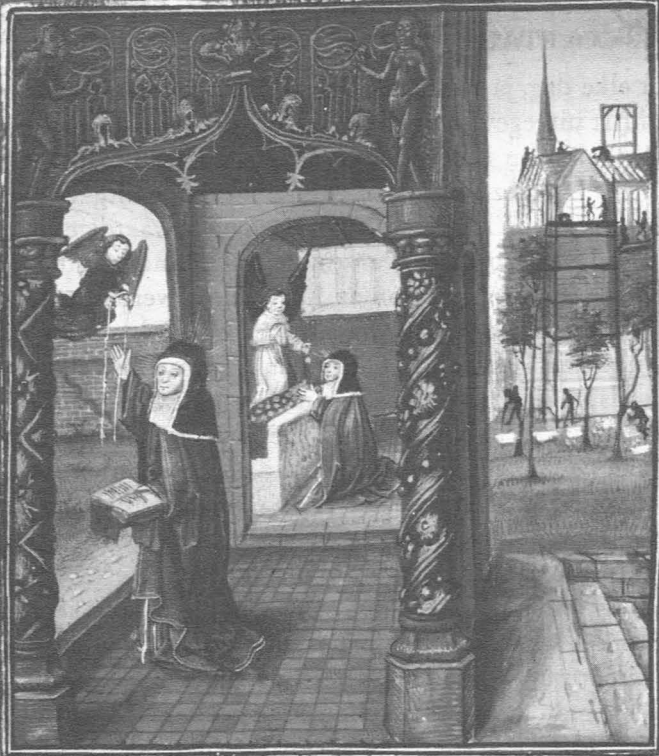
VITA SANCTAE COLETAE

Het gebeurt niet elke dag, ja, niet alle tien jaar, dat een in Gent bewaard verlucht handschrift uitgegeven wordt. Enkele jaren geleden gebeurde zo'n wonder dan toch, naar ik meen voor de eerste keer : Door de zorgen van Prof. Dr. A. Derolez kwam in 1968 de facsimile-uitgave tot stand van het vermaard LIBER FLORIDUS. Van deze merkwaardige *Bloemlezing*, "het oudste encyclopedisch werk in de Nederlanden ontstaan" (Derolez), geschreven in het begin van de 12de eeuw, werden tot in de 16de eeuw afschriften gemaakt. De overgebleven exemplaren kwamen terecht in Wolfenbüttel (Duitsland), Parijs, Chantilly en Douai, Genua, Den Haag. Een welsprekend bewijs dat we met een uitzonderlijk belangrijk meesterwerk te maken hebben. En dat geen enkele tak van de wetenschap onverlet laat. Niet alleen de dierenwereld en het plantenrijk komen aan bod, maar tevens de kosmografie, de aardrijkskunde, de familie-kunde, de geschiedenis. Zelfs degene die geen gebenedijd woord latijn verstaat geniet ten volle van de weergaloze illustraties.

In maart jl. mochten we het beleven dat men voor de tweede keer een binnen onze muren bewaard verlucht handschrift uitgaf. Om precies te zijn de talrijke miniaturen waarmee het versierd is. De tekst (gesteld in het Oudfrans) heeft men maar liefst achterwege gelaten. Terecht. De titel van het werk luidt : *Vita Sanctae Coletae* (Leven van de H. Coleta). Uitgevers : Lannoo, Tielt en E. J. Brill, Leiden. Verleenden hun medewerking tot de uitgave : C. van Corstanje O. F. M., die ons het leven van de heilige verhaalt (ze heette Nicolette Boellet, werd geboren te Corbie bij Amiens in 1381, stierf te Gent op 6 maart 1447), Y. Cazaux die het over de rol heeft die Coleta als geschiedkundig personage gespeeld heeft; J. Decavele die ons de schrijver van de Vita leert kennen : Pierre de Vaux; A. Derolez ten slotte die het materieel aspect van het manuscript behandelt : het perkament, het schrift, de initialen, de randversieringen, de miniaturen, de band. Aan deze Nederlandse teksten zijn – zeer wijselijk – integrale vertalingen toegevoegd in het Frans, het Duits, het Engels en het Spaans. Natuurlijk vergat men niet het geheel te vervolledigen met een chronologie van Coleta's leven.

In de loop van het laatste kwart eeuw kwamen hier en elders tientallen facsimile-uitgaven van verluchte handschriften, vooral getijdenboeken (livres d'heures) van de pers. Zonder uitzondering waarachtige kunstwerken. Ik denk aan een vijftal van die juwelen die ons min of meer aan het hart liggen. In chronologische volgorde :

a/ Les très riches heures du duc de Berry (1), Parijs, 1970. Verlucht door

Davant elle fust retournee de
la presence de nre saint pere
le pape Et quil eust par la
volente de dieu elle ignorate
instituee & ordonnee mere et
abbesse de la dee reformation elle fu t̄sdiligē
te et feruente de la vouloir mettre a executi
on Mais lanemy denfer aduersaire de tous

Pol Limburg en zijn broeders Jan en Herman. Na hun dood voltooid door Jean Colombe. Bewaard te Chantilly (Fr.);

b/ Het Getijdenboek voor Engelbert van Nassau, Het Spectrum, Utrecht en Antwerpen, 1971. Verlucht door de "Meester" van Maria van Bourgondië. Bewaard te Oxford (Eng.);

c/ Het Getijdenboek voor Maria van Bourgondië, die een groot gedeelte van haar leven in het Prinsenhof doorbracht, Het Spectrum, 1974. De miniaturist is onbekend. Nochtans wordt hij weleens vereenzelvigd met de Vlamingen Nicolas Spierinc of Simon Bening. bewaard te Wenen (Oost.);

d/ De Belles heures van Jean, duc de Berry, Het Spectrum, 1975. Verlucht door de gebroeders Limburg;

e/ Het Breviarium Grimani (2), Brussel, 1977. Verlucht door Simon Bening. Bewaard te Venetië (It.). Wie hoor ik daar zeggen dat Vlaams kunstwerk niet verzeild geraakt is in al de landen van Europa ?

Wat de versiering van onze VITA betreft missen die beslist het grandioze, het spectaculaire en de overvloed die al de opgenoemde getijdenboeken kenmerken. Nochtans dient aangestipt dat weinige "levens" zo royaal opgesmukt zijn als Coleta's biografie : 28 met prachtige randversieringen omlijste bladzijden (een ervan in onze uitgave gereproduceerd); 29 bladzijden versierd met een initiaal waaronder 6 gehistorieerde (alle 6 gereproduceerd); 25 halve bladzijden grote miniaturen (alle gereproduceerd). De eenvoudigste zowel als de meest gecompliceerde composities kunnen niet anders dan als juweeltjes gecalficieerd worden. Wat de miniaturen betreft zijn het "stuk voor stuk originele creaties, speciaal gemaakt voor de tekst van Pierre de Vaux, waarbij de (naamloos gebleven) kunstenaar niet, zoals bij andere teksten doorgaans het geval was, kon steunen op bestaande voorbeelden of op een traditionele iconografie". (Derolez) Uiteraard zullen zich weinigen aangetrokken gevoelen

---

EEN VAN DE MINIATUREN UIT DE VITA

Het gebeurde niet zelden dat de schilder in één enkele miniatuur twee (in ons geval drie) verschillende episoden van eenzelfde gebeurtenis voorstelt. Wat zeggen wil dat dezelfde personen tweemaal afgebeeld worden.

Op de hier gereproduceerde miniatuur (Vita blz. 215) zien we (links) hoe God door interventie van een engel aan Coleta een wit koord laat geworden. Door dat gebaar laat Hij verstaan hoezeer Hij Coleta's ijver waardeert betreffende de reformatie van de Clarissenorde, voor welks verwezenlijking zij zich zo ingespannen had. Om het oprichten van nieuwe kloosters mogelijk te maken zendt God een andere engel naar de Aarde (midden) beladen met goudstukken die deze neerlegt op een met een rode loper bedekte tafel. Hoe kloostergebouwen opgetrokken worden zien we rechts op de achtergrond.

NOTA : Wegens de met beeldhouwwerken zo mild versierde stenen pilaren stelt A. Derolez voor de anonyme schilder de naam te geven van *Meester met de Zuilen*. (Met toestemming van de Uitgever)

kennis te maken met de (Oudfranse) tekst van Pierre de Vaux. Bekruipt de lust hun wel die tekst te leren kennen, dan doen ze best U. d'Alençon "Les Vies de Ste Colette" ter hand te nemen of in de Koninklijke Bibliotheek (Brussel) een paar jaren ouder handschrift, nauwelijks geïllustreerd, dan het Gentse (Hs 10980) gaan raadplegen. Willen ze liever met de uit de Sint-Baafsabdij herkomstige Nederlandse vertaling kennis maken, dat ze dan naar de Universiteitsbibl. gaan waar ze bewaard wordt (Hs 520). Om tot onze VITA terug te keren : Toen de Universiteitsbibl. zich in 1966 voornam het LIBER FLORIDUS uit te geven sloeg ze bewust twee vliegen in een klap. 1° Het gehavend handschrift zou volledig gefotografeerd worden. Om dat te kunnen moesten de platten van de band verwijderd worden en het boekblok volledig losgemaakt. 2° Na afloop van die bewerkingen zou het volledig gerestaureerd worden. Wat allemaal in de beste voorwaarden gebeurde.

Identiek dezelfde bewerkingen onderging de VITA. Het was Mevr. Danhieux, co-lerares boekbinden aan de grafische afdeling van het Technisch Instituut I te Gent die het moeilijk en delicaat werk tot een goed einde wist te brengen alhoewel dit werk diende te gebeuren in het klooster van de Arme Klaren dat de eigenaar is van het handschrift. De zuster-overste van het klooster had namelijk geweigerd het boek uit te lenen. Zodat alles binnen de muren van het klooster diende te gebeuren. Nu mag de volledig herstelde VITA terug staan pronken te midden van nog andere manuscripten.

De G.T.-vrienden kunnen we slechts één goede raad geven : tracht zo vlug mogelijk met de VITA in contact te komen; die zal zeker in de openbare bibliotheken aanwezig zijn. Ze zullen de ontmoeting waarachtig niet beklagen.

M. V. W.

- (1) In de herfst 1983 bezorgt de Faksimile-Verlag Luzern een uitgave van het handschrift. Na verschijning zult u 12.000 Zwitserse frankjes (zowat 240.000 van de onze) dienen af te dokken. Bericht aan de liefhebbers.